

Sygn. akt V CSK 58/10

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 października 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Krzysztof Pietrzykowski (przewodniczący)

SSN Zbigniew Kwaśniewski (sprawozdawca)

SSN Marta Romańska

w sprawie z powództwa B. M.

przeciwko M. O. i A.W.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 15 października 2010 r.,

skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Apelacyjnego w K.

z dnia 28 sierpnia 2009 r.,

**oddala skargę kasacyjną i zasądza od powódki na rzecz
pozwanej A. W. kwotę 1800 zł (jeden tysiąc osiemset złotych)
tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 28 sierpnia 2009 r. oddalił apelację powódki, nie podzielając m.in. najdalej idącego zarzutu nieważności postępowania wskutek pozbawienia powódki możliwości obrony jej praw poprzez zamknięcie rozprawy poprzedzającej wydanie zaskarżonego wyroku bez udzielenia stronom głosu. W ocenie Sądu odwoławczego wskutek nieudzielenia głosu stronom przed zamknięciem rozprawy doszło do naruszenia art. 224 § 1 k.p.c. przez Sąd I instancji, co jednak nie było równoznaczne z pozbawieniem powódki możliwości obrony, uwzględniając wcześniejsze przejawy aktywności procesowej powódki i jej pełnomocnika procesowego.

Sąd Apelacyjny wskazał na stanowisko Sądu Najwyższego zaprezentowane w wyroku z dnia 28 marca 2008 r., V CSK 488/07, a sprowadzające się do uznania, że pozbawienie strony możliwości działania wymaga kumulatywnego spełnienia trzech przesłanek, a mianowicie ustalenia, że doszło do naruszenia przepisów procesowych, stwierdzenia, że naruszenie to wpłynęło na możliwość strony do działania w postępowaniu, a nadto zbadania czy pomimo zaistnienia takich przesłanek strony mogą bronić swoich praw w procesie.

W ocenie Sądu drugiej instancji w okolicznościach faktycznych rozpoznawanej sprawy doszło do naruszenia przepisów art. 210 § 3 k.p.c. i art. 224 § 1 k.p.c. poprzez zamknięcie rozprawy bez uprzedniego umożliwienia stronom w głosie końcowym rozstrząsania wyników postępowania dowodowego i wyrażenia swojego stanowiska w tej fazie postępowania. Zarazem Sąd Apelacyjny uznał, że naruszenie to nie miało istotnego wpływu na treść zaskarżonego wyroku, a także, że brak jest podstaw faktycznych i prawnych do uznania, iż został naruszony przepis art. 379 pkt 5 k.p.c.

W skardze kasacyjnej powódka zarzuciła zaskarżonemu wyrokowi naruszenie przepisów postępowania, polegające na nieuchyleniu przez Sąd Apelacyjny wyroku Sądu pierwszej instancji w sytuacji, gdy doszło do nieważności postępowania pierwszoinstancyjnego wywołanej pozbawieniem powódki możliwości obrony jej praw. Skarżąca wskazała na naruszenie art. 386 § 2 k.p.c. w zw. z art. 379 pkt 5 k.p.c., wnosząc o uchylenie wyroków Sądów obu

instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji.

W uzasadnieniu skargi powódka akcentuje okoliczność, że uwzględnienie przez Sąd Okręgowy jej wniosku o przeprowadzenie dowodu z obszernego pliku dokumentów, a następnie nieudzielanie jej głosu przed zamknięciem rozprawy pozbawiło ją możliwości podsumowującego odniesienia się do tego właśnie zawnioskowanego w tym dniu dowodu, zwłaszcza że Sąd Okręgowy do tego dowodu zupełnie się nie odniósł.

Pozwana A. W. w odpowiedzi na skargę kasacyjną powódki wniosła o oddalenie skargi akcentując przyjęte w orzecznictwie rozumienie przesłanki pozbawienia strony możliwości działania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zasługiwała na uwzględnienie. Z mocy art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy w granicach zaskarżenia bierze z urzędu pod rozwagę nieważność postępowania, jednakże tylko w zakresie postępowania przez sądem drugiej instancji, ponieważ skarga kasacyjna jest środkiem zaskarżenia służącym kontroli prawidłowości stosowania prawa materialnego i procesowego przez sąd odwoławczy. Sąd Najwyższy nie jest więc w zasadzie uprawniony w ramach kontroli kasacyjnej do badania wystąpienia stanu nieważności postępowania przed sądem pierwszej instancji. Jednakże takie badanie jest pośrednio możliwe w niniejszej sprawie, ponieważ skarżąca w ramach drugiej podstawy kasacyjnej zarzuciła sądowi odwoławczemu obrazę art. 386 § 2 k.p.c. przez nieuwzględnienie nieważności postępowania przez sądem pierwszej instancji (por. wyrok SN z dnia 21 listopada 1997 r., I CKN 825/97, OSNC 1998 r., nr 5, poz. 81 oraz z dnia 14 grudnia 2001 r., V CKN 556/00, niepubl., a także uzasadnienie postanowienia SN z dnia 4 października 2002 r., III CKN 584/99, niepubl.). W rozpoznawanej sprawie ta ostatnia sytuacja także jednak nie zaistniała a zatem podniesiony przez skarżącą zarzut naruszenia art. 379 pkt 5 k.p.c. nie mógł być uznany za uzasadniony.

Przeprowadzona przez Sąd Najwyższy w sposób pośredni kontrola prawidłowości postępowania przed Sądem pierwszej instancji nie dała podstaw do przyjęcia aby w tej fazie postępowania powódka została pozbawiona możliwości

obrony swoich praw. Ocena czy taki stan zaistniał powinna być zawsze dokonywana z uwzględnieniem konkretnych okoliczności rozpoznawanej sprawy, obejmujących również zbadanie, czy strona została pozbawiona uprawnień procesowych wyłącznie wskutek wadliwego postępowania sądu, czy też nie skorzystała z nich w następstwie własnego zaniechania (por. wyrok SN z dnia 1 czerwca 2000 r., I CKN 64/00, OSNC 2000 r., nr 12, poz. 227 oraz postanowienie SN z dnia 10 września 1998 r., III CZ 114/98, OSNC 1999, nr 2, poz. 42).

Sąd Apelacyjny zasadnie odwołał się do wyrażonego już w orzecznictwie i zaaprobowanego poglądu odnośnie do rozumienia użytego w art. 379 pkt 5 k.p.c. sformułowania „... strona została pozbawiona możliwości obrony swych praw”. O zaistnieniu tej przesłanki ustawowej przesądza mianowicie kumulatywne wystąpienie trzech okoliczności :

1) naruszenia przez sąd przepisów procesowych będących źródłem procesowych uprawnień strony, 2) wpływu wspomnianego uchybienia na wyłączenie możliwości działania strony w postępowaniu, 3) niemożność obrony swych praw w postępowaniu w następstwie wystąpienia obu uprzednio wymienionych okoliczności (por. wyrok SN z dnia 28 marca 2008 r., sygn. akt V CSK 488/07, niepubl.).

W stanie faktycznym rozpoznawanej sprawy bezspornie wystąpiła tylko pierwsza z trzech wymienionych okoliczności, ponieważ bezspornie przewodniczący Sądu pierwszej instancji z naruszeniem art. 224 § 1 k.p.c zamknął rozprawę bez uprzedniego udzielenia głosu stronom, pozbawiając w ten sposób m.in. powódkę jej procesowego uprawnienia (protokół rozprawy z dnia 9 lutego 2009 r.). Jednakże z uzasadnionej oceny Sądu Apelacyjnego wynika, że wspomniane uchybienie nie skutkowało wystąpieniem dwóch pozostałych okoliczności o kumulatywnym charakterze. Sąd drugiej instancji wyraźnie stwierdził, że w toku trwającego osiem miesięcy postępowania strony czynnie składały poprzez swoich pełnomocników procesowych wnioski dowodowe i pisma procesowe. Tym samym strony, a więc również powódka, miały faktyczne możliwości prezentacji swoich stanowisk procesowych z uwzględnieniem wcześniejszej znajomości stanowiska procesowego swojego przeciwnika, a swoje

racje wykazywały dowodami ostatecznie przeprowadzonymi przez Sąd Apelacyjny. W tej sytuacji zasadnie ocenił Sąd Apelacyjny, że nieudzielenie powódce głosu przed zamknięciem rozprawy nie skutkowało pozbawieniem powódki możliwości obrony jej praw. Ta przesłanka ustawowa określona w art. 379 pkt 5 k.p.c. rozumiana jest bowiem jako pozbawienie strony całkowitej możliwości podejmowania czynności procesowych zmierzających do uzyskania ochrony prawnej (por. wyrok SN z dnia 17 października 2003 r., IV CK 76/02, niepubl.) w następstwie niemożliwości wzięcia udziału i nie brania udziału w postępowaniu lub jego istotnej części wskutek naruszenia przez sąd lub stronę przeciwną konkretnych przepisów k.p.c. (por. postanowienie SN z dnia 6 maja 2003 r., I CZ 43/03 niepubl.).

W tej sytuacji, skoro Sąd Apelacyjny zasadnie nie stwierdził nieważności postępowania przed sądem pierwszej instancji, to nie miał podstaw do zastosowania art. 386 § 2 k.p.c., a zatem oddalając apelację nie dopuścił się naruszenia wskazanego przepisu procesowego.

Wobec powyższego Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji, działając na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 99 § 1, art. 99 k.p.c. oraz na podstawie § 6 pkt 6 w zw. z § 12 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. (Dz.U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.).